

Ny-fascismen

Ap 13/6-97

KROATIA: Tudjman bør fryses ut av Vesten

BERNT
HAGTVET

Professor ved Institutt for
statsvitenskap, UiO

Alle land i Europa har en nynazistisk eller nyfascistisk ekstremfløy. Det avgjørende punkt er hvilket politisk landskap disse ytterbevegelsene omgis av.

Fra norsk mellomkrigstid har vi en lærdom: En viktig forutsetning for fascistisk ekspansjon inn i politikkens sentralfelt er de konservative partienes holdning. I Norge stoppet C.J. Hambro en begynnende fascistiseringsprosess i Unge Høyre. I Sverige gikk det ikke slik. Der ble Högerens ungdomsbevegelse erobret av autoritært tankegods og endte som en nazistisk medløper, sterkt influert av korporativistisk tankegods.

Skranke eller kanal, det er spørsmålet. Et høyreekstremt partis ekspansjonssjanser er betinget av hvor porøse grensene er til de konservative partier.

Dagens Kroatia representerer her det absolutte ytterpunkt: det statsbærende parti som fascismens understøtter og legitimitetsgivende beskytter.

I disse dager velger Kroatia president. Etter alt å dømme blir det gjenvalg av Franjo Tudjman, mannen som har gjort det til sitt spesialå å bagatellisere Ustasja-fascismen. Chris Hedges i New York Times ga for noen uker siden et presist bilde av den kroatiske Ustasja-fascismens gjenoppblomstring under Tudjman.

Presidentens linje er å rehabilitere et av den annen verdenskrigs verste blodsregimer. Ustasja-partiet under Ante Pavelics ledelse fikk herje fritt i det tyske kroatiske lydriktet fra 1941. Med åpen støtte fra den katolske kirken tok Pavelic livet av mer enn en halv million serbere. Han fordrev anslagsvis 250 000 av dem og tvang omkring 200 000 til å konvertere til katolisismen. Inn-

imellom slagene likviderte Ustasja ca. 40 000 jøder.

Det som skjer i dagens Kroatia, er bevisste og langsiktige forsøk på å beskrive disse avskum som kroatiske patrioter og forløpere til dagens selvstendige kroatiske stat. Tudjman setter opp portretter av Ustasja-folk i offisielle kontorer. Han har gjenopprettet pensjoner til tidligere Ustasja-folk, og forsøkte å få bragt hjem Ante Pavelics jordiske levninger fra Spania for å gi ham en statsbegravelse i Zagreb. Familien nektet. Deretter bragte han hjem en annen Ustasja-morder og ga ham en plass i parlamentet. I kjølvannet av denne linjen følger en brutalisering av dagens kroatiske politikk. Nazihilsenen er ikke lenger politisk spedalsk – den øker i bruk, skriver Hedges.

USA under Madeleine Albright har fortjenestefullt protestert mot denne nazifisering av kroatisk politikk og Tudjmans klare undergravning av Dayton-avtalens bestemmelser om etnisk likeberettigelse, særlig i Mostar. Men hvor er Europa i dette bildet? Manøvreringsrommet er lite, for Tudjman har alt fått sin pris: medlemskap i Europarådet og vestlige kreditter. Det var Tyskland som presset mest på for å gi landet anerkjennelse, til tross for advarslerne om at dette ville gi startskuddet til krigen.

Tudjman er ikke stort annerledes enn sin åndsfrende Slobodan Milosevic. De er begge post-kommunistiske ekstremnasjonalister.

Vesten bør klart si fra at Tudjmans rehabilitering av den kroatiske fascismen ikke tåles. Den norske regjering bør ta et initiativ, f.eks. overfor den nye britiske utenriksledelse, for å få redusert det vestlige diplomatiske nærvær i Zagreb til chargé d'affaires-nivå. Deretter bør det arbeides for å få til kutt i vestlige kreditter og handelsforbindelser, til dagens kroatiske ledere forstår at Ustasja ikke skal bringes tilbake fra graven – uansett i hvilken form.

At Kroatia fikk komme inn i Europarådet, er intet mindre enn et slag i ansiktet for Europas demokratiske krefter.

Bernt Hagtvet